

Carl Luentes

Le Periodico Circular del Societate American pro Interlingua

Volumine 6 _____ januario - martio 2007 _____ Numero 1

Le guerra del mundos, Parte II

per H. G. Wells

Como representate per Orson Welles & le Theatre Mercurio

del Radio e transmittite per le Systema Columbia de

Radiodiffusion a dominica, le 30 de octobro 1938

de 20.00 a 21.00 horas

(Traducite per Stanley Mulaik)

Nota del redactor: In le previe edition, le conto ha finite post un interruption in le transmission del equippa de reporters del radiodiffusion qui ha vadite a Govers Mill, Nove Jersey pro observar un cosa que ha cadite del celo in un campo del ferma Wilmuth. Insimul con le equippa esseva un astronomo, Professor Richard Pierson, qui ha date su opinioniones e observationes al reporter Carl Phillips, qui describeva le scena al audientia. Al ferma illes ha observate un objecto cylindric, partialmente interrante in le terra, de que alque ha serpente se del cima in un forma gibboide e que ha attaccate le tuba con un jecto de flamma. Post un breve tempore le transmission de Carl Phillips esseva silentiate subitamente e tote effortios pro restaurer le connexion ha fallite. Ahora nos ha audite que le general in commando del Guardia National de New Jersey secundo un ordine del governor ha ponite le contato sub lege martial. Ahora il habeva un longe pausa.

**(LONGE PAUSA
(SUSURRO))**

ANNUNCIATOR DUO

Damas e seniores, io ha justo essite informate que nos ha finalmente establite communication con un testimonio ocular al tragedia.

Professor Pierson ha essite locate a un casa de un ferma presso Grovers Mill ubi ille ha establite un posto de observation de emergentia. Como un scientistia ille va dar vos su explication del tragedia. Le proxime voce que vos audi essera aquello de Professor Pierson, portate a te per filo directo.

(RETROACTION, ALORA UN VOCE FILTRATE)

PROFESSOR PIERSON

Del creatura in le cylindro de rochetta a Grovers Mill, io pote dar tu necun information informative --o a lor natura, lor origine, o lor scopos aqui super le terra. De lor instrumento destructive io pote venturar alcun explanation

conjectural.

Pro le manco de un melior parola, io va referer al arma mysteriose como un radio de calor. Il es toto troppo evidente que iste creaturas ha cognoscimento scientific longitan in avantia del nostre. Il es mi speculation que in alcun maniera illes es capace de generar un calor intense in un camera de practicamente absolutamente necun conductivitate. Iste calor intense illes projecta in un radio parallel contra alcun objecto que illes selectiona, per medio de un speculo polite parabolic de composition incognoscite, multo similar al maniera in que le speculo de un pharo projecta un radio de lumine. Il es mi conjectura del origine del radio de calor...

ANNUNCIATOR DUO

Gratias, Professor Pierson.

Damas e seniores, aqui es un bulletin de Trenton. Illo es un declaration breve informante nos que le corpore ardite de Carl Phillips ha essite identificate in un hospital a Trenton.

Ora aqui es un altere bulletin de Washington, D.C. Le Bureau del director del National Crice Rubie reporta que dece unitates de obreros de emergentia ha essite assignate al centro del militia del stato stationate foras de Grovers Mill, New Jersey.

Aqui es un altere bulletin del policia del stato, Princeton Junction: le focos a Grovers Mill e vicinitate ora es sub controlo. Reconoscitores reporta que toto es quiete in le fossa, e il ha necun signo de vita al bucca del cylindro.

E ora, damas e seniores, nos ha un annunciamiento special de Sr. Harry MacDonald, vice presidente in carga de operationes.

HARRY MACDONALD

Nos ha recipite un requesta del militia del stato a Trenton poner a lor disposition nostre integre facilitates de radiodiffusion. In vista del gravitate del situation, e credente que le radio ha un responsabilitate servir le interesse public a tote tempores, nos rende nostre facilitates al militia del stato a Trenton.

ANNUNCIATOR DUO

Nos prende vos ora al centro del militia del stato in le campo proxime a Grovers Mill, New Jersey.

CAPTANOLANSING

Isto es capitano Lansing del Corpore de Signales, attachate al militia del stato, ora ingagiate in operationes militar in le vicinitate de Grovers Mill. Le situation levante se del reportate presentia de certe individuos de non identificate natura es ora sub complete controlo.

Le objecto cylindric que jace in le fossa directemente a basso de nostre position es incirculate a tote lateres per octo battaliones del infantria, sin pecias pesante del campo, mais armate con fusiles e mitraliatices. Tote causa pro alarma, si tal causa jammais ha existite, es ora sin justification.

Le cosas, qualcunque illes es, non mesmo ventura lor capites super le fossa. Io pote vider lor loco de celamento clarmente in le fulgor de lumbres de cerra aqui. Con tote lor ressources reportate, iste creaturas pote a pena star erecte contra pesante foco de mitraliatices.

In alcun caso, illo es un excursion interessante pro le truppas. Io pote perciper lor uniformas khaki, movente aqui e la in fronte del lumbres. Illo

realmente sembra quasi como un guerra real.

Il sembra esser alcun parve fumo in le foresta al bordo le Riviera Millstone. Probabilmente foco initiate per le campatores.

Ben, nos va vider alcun action tosto. Un del companias se displica al fianco sinistre. Un preste assalto e toto va esser a fin.

Ora attende un momento! Io vide alque al cima del cylindro. Non, nihil que un umbra. Ora le truppas es al limine del ferma Winmuth. Septe milles de homines avantia de tote lateres verso un antique tubo de metallo. Un cupa de banto, in loco.

Attende, quello non esseva un umbra. Illo es alque movente, ... metallo solide ... un specie de scuto elevente se in alto a partir del cylindro... Illo i plus e plus alte. Oh, illo sta super pedes... in veritate elevente se super un forma de quadratura metal. Ora illo attinge plus alto que le arbores, e le lumines de cerca es super illo. Attende!

ANNUNCIATOR

Damas e seniores, io ha un annunciamiento grave de facer.

Incredibile como illo sembra, ambe le observations del scientia e le evidentia de nostre oculos conduce al assumption inescapabile que aquelle extranee esseres qui ha atterrate se in le campania de Jersey hodie nocte es le vanguardia de un armaa invadente del planeta Marte.

Le battalia que ha occurrite hodie nocte ha finite con un del plus sorprendente defaites jammais sufferite per un armaa in tempores moderne; septe milles homines armate con fusiles e mitraliatices contra un singule machina de arma del invaditores de Marte. Un cento e vinti supervivatores. Le resto dispergite super le area de battalia de Grovers Mill a Plainsboro, applattate e calcate a morte sub le pedes metal del monstro, o ardite a cineres per su radio de calor.

Le monstro es ora in controllo del medie section de Nove Jersey e ha effectivamente secate le stato in duo in su medie. Lineas de communication es rumpe de Pennsylvania al Ocean Atlantic.

Vias del ferrovia es destruite e servicio de Nove York a Philadelphia es discontinue excepto pro circuitos de alcun trainos per Allentown e Phoenixville.

Autostratas al nord, sud, e west es obstruce con circulation frantic human. Le policia e le reservas del armaa es incapace de controlar le folle fugia. Per maino le fuggitivos va haber accrescite Philadelphia, Camden, e Trenton, il es estimate a duple lor populationes normal.

Lege marital prevale per toto de New Jersey e Pennsylvania del est. A iste tempore nos prende vos a Washington pro un special transmission super le Emergentia National ... Le secretario del Interior...

SECRETARIO DEL INTERIOR

Citianos del nation: Io non va essayar celar le gravitude del situation que confronta le pais, ni le reguarda de vostre governamento in proteger le vias e proprietate del populo. Nonobstante, io vole imprimere super vos—citianos private e officiales public, toto de vos—le necessitate urgente de action calme e intelligente.

Fortunemente, iste inimico formidabile es ancora confinate a un

comparativamente parve area, e nos pote poner nostre fide in le fortias militar a mantener les la.

In le interim, ponente nostre fide in Deo, nos debe continuar le performantia de nostre debitos, cata un e tote de nos, tal que nos pote confrontar iste adversario destructive con un nation unite, corajose, e consecrate al preservacion de suprematia human super iste terra.

Io vos regratiar.

ANNUNCIATOR

Vos ha audite le secretario del interior parlante de Washington.

Bulletins troppo numerose de leger accumula in le studio aqui.

Nos es informate que in le portion central de Nove Jersey le communicationes de radio non funciona a causa del effecto del radio de calor super le lineas electric e equipamento electric.

Aqui es un bulletin special. New York. Cablos ha essite recipite de corpores scientific anglese, francese e german, con offeras del adjuta.

Astromomos reporta continue eruptiones de gas a intervallos regular super le planeta Marte. Le majoritate exprime le opinion que le inimico va reinfortar se per machinas de rochetas additional.

Il ha habite plure essayos de locar Professor Pierson de Princeton, qui ha observate le maritanos a un proxime distantia. On time que ille esseva perditte in le battalia recente.

Campo Langham, Virginia: Aeroplanos recognoscitores reporta tres machinas martian visibile super le cimas del arbores, movente se nord verso Somerville con populationes fugiente in avantia de illes. Le radio de calor non es usate; ben que avantiate al rapiditate de un traino ferroviari, le invaditores selectiona lor via attentivamente. Illes sembra facer un effortio consciente evitar le destruction de citates e le campana. Totevia, illes stoppa pro destruer lineas electric, pontes, e vias ferree. Lor objectivo apparente es supprimer le resistentia, paralyisar le communication, e disorganizar le societate human.

Aqui es un bulletin de Basking Ridge, New Jersey: Caciatores de ursos lavatores ha incontrate un secunde cylindro similar al prime intrerate in un grande palude vinti millias al sud de Morristown.

Artilleria del armaa procede de Newark pro destruer le secunde unitate invasori ante que le cylindro pote aperir se e le machina de guerra erigir se. Illes assume positiones in le pedemonte del Montanias Watchung.

Un altere bulletin de Campo Langham, Virginia: Aeroplanos recognoscitores reporta machinas inimic, ora tres in numero, accrescente velocitate al nord, calcante casas e arbores in lor obviae haste in formar un conjunction con le allatos in le sud de Morristown.

Machinas equalmente ha essite observate per un operator de telephono al est de Middlesex in dece millias de Plainfield.

Aqui es un bulletin de Campo Winston, Long Island: Un flotta de bombardors portante pesante explosivos vola al nord in persecution del inimico. Le aeroplanos recognoscitores funciona como lor guidas. Illes mantene le inimico rapidamente accelerante, in vista.

Un momento, per favor, damas e seniores. Nos ha... Nos ha ponite special filios al linea del artilleria in villages adiacente pro dar vos reportos directe in le

zona del inimico avantiante. Primo nos prende vos al batteria del vinte-secunde Artilleria de Campo, locate in le Montanias Watchtung.

OFFICIERO

Mission de focco.

CANNONERO

Mission de focco..

OFFICIERO

Batteria ajusta.

CANNONERO

Batteria ajusta

OFFICIERO

Azimuth quaranto-octo centos.

CANNONERO

Azimuth quaranto-octo centos.

OFFICIERO

Granata alte explosive.

CANNONERO

Granata alte explosive.

OFFICIERO

Carga septe.

CANNONERO

Carga septe.

OFFICIERO

Micca rapide.

CANNONERO

Micca rapide.

OFFICIERO

Numero duo un granata, batteria un granata in effecto.

CANNONERO

Numero duo un granata, batteria un granata in effecto.

OFFICIERO

Deflection trenta-duo dece.

CANNONERO

Deflection trenta-duo dece.

OFFICIERO

Quadrante sex quatro octo.

CANNONERO

Quadrante sex quatro octo.

OFFICIERO

Numero duo - tira!

OFFICIERO

Deflection trenta-duo dece octo, quadrante sex quatro duo, tira in effecto.

CANNONERO

Deflection trenta-duo dece octo, quadrante sex quatro duo, tira in effecto.

OBSERVATOR

Io non pote vider le granatas atterrar se, senior. Illes produce fumo.

OFFICIERO

Que es illo?

OBSERVATOR

Un fumo nigre, senior. Illo move in iste direction. Proxime al solo. Illo move rapidamente.

OFFICIERO

Usa mascas de gas.

(PAUSA, VOCES ORA INDISTINCTE)

OFFICIERO

Preparar se a tirar. Quadrante sex zero novem. Deflection trenta-un octanta septe.

Le gas del allenes involoppa le soldatos del Guarda National.

CANNONERO

Quadrante sex zero novem. Deflection trenta-un octanta septe.

OFFICIERO

Tira pro effecto.

(BOM)

OBSERVATOR

Io ancora non pote vider le effecto, senior. Le fumo veni plus proxime a me.

OFFICIERO

Que es le rango? (tussi)

OBSERVATOR

Tres cento metros (tussi)

OFFICIERO

Quadrante duo tres sex. Tira pro effecto (tussi).

(BOM)

CANNONERO

(TUSSIENITE) Quadrante duo tres sex. tira pro effecto (tussi).

(SECA AL SONO DE UN MOTOR DE UN AEROPILANO)

COMMANDANTE

Bombator de arma V-8-43, presso Bayonne, New Jersey, Locotenante Voght, commandante de octo bombatores. Reportante a Commandante Fairfax, campo Langham. Isto es Voght, reportante a Commandante Fairfax, Campo Langham. Machinas tripodal del inimico es ora in vista. Illos es reafortiate per tres machinas del cylindro de Morrinstown... Sex in toto. Un machina es partialmente stropiato. Io crede que illo esseva frappate per un granata de un cannon del arma in le Montañas Watchung. Cannones ora sembla silente.

Un pesante bruma es suspendite proxime al terra... de densitate extreme, natura incognoscite.

Necun signo del radio de calor. Inimico ora se torna al est, transversante le Riviera. Passaice a in le paludes de Jersey. Un altero sta super le autostrata Pulaski. Objectivo evidente sembla esser Nove York.

Ora illes destrue un station de poter de alte tension. Le machinas es ora proxime al un le alere, e nos es preste pro nostre attacco.

Le aeroplanos circula, preste a frappar. Un mille metros e nos va esser super le prime --octo centos metros, sex centos, quatro centos, duo centos... La illes vade! Le bracio gigante es elevate.

Le machinas tripodal del alienes attacca in un gruppo

(SONO DEL RADIO DE CALOR)

COMMANDANTE

Fulgure verde! Illes irradia nos con le flamma! Octo centos metros de

altitude. Motores non functiona. Necun opportunitate descargar le bombas. Solmente un cosa facer ... cader super illes, aeroplano e toto. Nos descende rapidamente verso le prime un. Ora le motor es vai!

Octo... (AEROPLANO CADE A BASSO).

OPERATOR UN

Isto es Bayonne, New Jersey, appellante Campo Langham... Isto es Bayonne, New Jersey, appellante Campo Langham... Responde, per favor...

OPERATOR DUO

Isto es Campo Langham... cambio.

OPERATOR UN

Octo bombatores in battaglia con le machinas tripodal super le plano de Jersey. Motores incapaciate per radio de calor. Toto ha cadite a solo.

OPERATOR TRES

Isto es Newark, New Jersey... Isto es Newark, New Jersey... Advertimento! Fumo toxic nigre se infunde del paludes de Jersey. Attinge sud strata. Mascas gas es inutile. Urge que le population move a spatios aperte... automobiles usa routes septe, vinti-tres, vinti-quatro... Evita areas congeste. Fumo ora diffunde super Boulevard Raymon.

OPERATOR QUATRO

2X2L... appella CQ... 2X2L..., appella CQ... 2X2L appella a 8X3R.

Responde, per favor.

OPERATOR CINQUE

Isto es 8X3R... cambia a vos.

OPERATOR QUATRO

Como es reception? Como es reception? K, per favor (PAUSE)

Ubi es vos, 8X3R? Que passa? Ubi es vos?

(CAMPANAS QUE SONA PER LE CITATE GRADUALMENTE DIMINUIER SE)

ANNUNCIATOR

Io parla del tecto del Edificio de Radiodiffusion, New York Citate.

Io parla del tecto del Edificio de Radiodiffusion, New York Citate. Le campanas que vos audi sona pro animadverter le population evacuar le citate como le martianos approcha. Il es estimate que in le duo horas passate, tres millones gentes ha evacuate se secundo le camminos al nord.

Le Viaparco Hutchinson Riviera es ancora aperte pro circulation de automobiles. Evita le pontes a Longe Insula... congerite sin sperantia. Tote communicationes con New Jersey ha finite depuis dece minutas de retro.

Isto possibilmente es le ultime transmission. Nos va remaner al fin.

(VOCES SONANTE UN HYMNIO)

ANNUNCIATOR

Gentes ha reunite se in un servicio a basso de nos... in le cathedral.

(SONO DE SIBLOS DE BARCAS)

ANNUNCIATOR

Ora io mira a basso al porto. Il ha tote sortas de barcas, supercargate con gentes fugiente, disbarcante se del docks.

Stratas es congerite. Ruito in turbas como Le Nocte de Nove Anno in le citate. Un momento... Le inimico es ora in vista ultra le Palissadas. Cinque del

gigante machinas tripodas. Primo un transversa le fluvio. Io pote vider lo de aqua, vadante... vadante le Hudson como un homine qui vada per un rivo...

Un bulletin es date a me.

Cylindros martian cade in tote partes del pais. Un foras de Buffalo, un in Chicago... St. Louis... illes sembla ordinate in tempore e spatio...

Ora le prime machina attinge le liore. Ille sta vigilante, observante le citate. Su capite cappuciace de aciero es al nivello del gratacelos. Ille attende al alteros. Illes se eleva como un linea de nove turros al latere west del citate.

Ora illes eleva lor manos de metallo. Isto es ora le fim. Fumo veni foras del manos. Fumo nigre, flottante al deriva super le citate. Gentes in le stratas lo vide ora. Illes curte verso le Fluvio Est... milles de illes, cadente como rattos.

Ora le fumo disperge plus rapidamente. Illo ha attingite Le Quadrato del Times. Gentes essaya escappa, mais il es futile. Illes cade como muscas.

Ora le fumo ha transversate Avenue Sexte.. Avenue Cinque... un cento metros via ... cinquanta metros....

(CORPORE CADE).

(SONOS DEL CITATE IN CONFUSION, SIRENAS DE NEBULA, SIBILOS)
OPERATOR QUATRO

2X2L appellante CQ... 2X2L appellante CQ... 2X2L appellante CQ...
Nove York.

Ha il necuno transmittente? Ha il necuno la... 2X2L.....

CBS ANNUNCIATOR INTERRUPE LE PROGRAMMA DEL RADIO

Vos ascolta un representation de CBS de Orson Welles e le Theatro Mercurio del Radio in un dramatzation de "Le Guerra del Mundos" per H. G. Wells. Le representation va continuar post un breve intermission. Isto es le Systema Columbia de Radiodiffusion.

(A continuar in le sequente edition)

***

Construer un portafolio per Luis Dopico

Iste es le prime de, io espera, un parve serie de articulos de financia personal. In iste tempore litigiose, io debe commenciar con alcun parolas pro monstrar que io non cella nihil e pro limitar mi responsibilitates legal. Io labora in le area de ricerca de institutiones financiari. Io non labora in un compania de consilios financiari. Io non vende iste servicios e io non vende productos financiari. Anque io non ha qualificationes professional formal pro donnar consilios financiari personal. Io non dona aqui consilios de financia personal e io non accepta nihil responsabilitate legal pro le actiones de altere postea leger mi articulos. Io simplemente describe in terminos general le mundo del financia personal, inter altere rationes pro monstrar que interlingua pote esser utilisate pro tote objectives.

In iste serie de articulos, io describera alcun partes del mundo de financias personal in plus o minus detallo in cata articulo. aqui, io commenciara per describer, un pauc plus tarde, portafolios de retiro personal. Un portafolio de retiro personal debe esser solmente un parte del "plan financiari" de cata persona.

Per plan financiari, io simplemente vole dicer le gruppo de decisiones e actiones que cata persona vole prender pro solutionar le problemas financiari del vita. Io describera planes financiari in plus detallo in altere articulos e dicera solmente alcun parolas re illes aqui. Pro esser simple, un plan financiari include, pro exemplo, le decision de accumular un "fundo pro dias pluviose" pro emergentias equivalente a alcun menses de tu expensas regular. Postea decidir que tu besonia iste fundo, tu anque decide como accumular le monetta (isto vole dicer non facer expensas), e le conto bancari (o forsan calcetta si tu preferere) ubi parcar le monetta. Un plan financiari include anque le decision de comprar polissas de assecurantia pro plure problemas: salute, disabilitate laboral, morte, etc. Un plan financiari include le decision de obtener documentos legal pro decisiones medical (diverse poteres de avvocato) e postea le morte (testamento).

Un plan financiari non vole dicer que omne debe esser facite hodie. Le plan pote esser simplemente un passo pro forsar nos facer decisiones que possibilmente nos non facerea. Un plan financiari personal potera dicer: io ha iste problemas o objectives; io non ha le monetta pro solutionar omne problemas hodie, ma io vade solutionar le problema X in le anno 2006, le problema Y in le anno 2007, etc. Un plan financiari pote esser plus o minus formal. Tu pote escriber omne in un papro o simplemente haber un plan in tu testa. Honestemente, le plus grande parte de personas trova que ille es plus difficile ignorar planes in papro con datas assignate pro cata objective... Obviamente pro esser effective un plan financiari debe laborar con un budget personal o familial. Nos parlara plus re budgets in altere articulos, ma claramente pro solutionar le plus gran numero de problemas, nos debe seliger un quantitate de monetta pro donnar al problema, e debe donnar minus monetta a altere questiones! Dunque quando tu decide laborar re le problema de tu retiro, tu debera limitar tu expensas in restaurantes.

E nos arriva finalmente al portafolio de retiro personal. Io espera que le paragraphos previe monstra que iste portafolio non es un decision isolate.

Un portafolio de retiro personal es un collection de possessiones que tu va accumular ante le retiro e que producera monetta pro te in tu retiro o que tu potera vender. Tu pote haber multe typos de cosas in tu portafolio. Per exemplo, tu pote accumular casas e proprietates, locar los, e viver del location que tu recipe. Tu pote anque accumular cosas collectabile (timbros valiose, etc.) e vender los in tu retiro. Tu pote comprar un casa multo grande quando tu es juvene, vender lo quando tu es vetule, comprar un casa plus parve, e utilisar le differentia pro tu expensas. Io non recommenda particularmente le optiones que io ha mentionate in le previe lineas. Io mentiona illos solmente pro monstrar que le concepto de portafolio de retiro personal es un concepto ample e que multe typos de cosas pote esser parte de tu portafolio. Le pagamentos future del securitate social e de pensiones de tu empleator es anque parte de tu portafolio de retiro, mesmo si tu non ha control direct re illos. Nos parlara in altere articulos re como secur es le securitate social e le pensiones de tu empleator. Le version curte pro responder a iste question es que illes non es multo secur. Il non es

probable que le laborator medie recipera 100 per cento del pagamentos hodie promitte. Ma le pagamentos non essera zero, ma forsan inter 40 e 70 per cento del pagamentos hodie promitte.

Le investimentos plus typic in un portafolio de retiro personal es le actiones (stocks) e le obligaciones (bonds). Il ha altere typos de investimentos possible (proprietates, contos bancari, annuitates, etc.) e nos discutera alcun de illos in altere articulos. Ma aqui io vole commenciar con alcun ideas general e parlar re actiones e obligaciones essera sufficiente. Cata investor debe facer multe selectiones in su portafolio. Tu debe decidir como active tu vole esser in le administration de tu portafolio: vole tu facer omne parve decisiones, vole tu pagar un administrator professional, vole tu facer alcun decisiones ma haber un consiliero financiari? Tu debe decidir si tu es comfortable con le responsibilitate de facer le decisiones. Tu debe decidir si tu pensa que tu ha le cognoscentia necessari re le mundo del investimentos o si tu vole desenvolver iste cognoscentia. Tu debe decidir quando tu vole commenciar tu retiro. Isto depende de tu salute medical, de tu preferentias personal, de le quantitate de investimentos que tu ha accumulate, e de le quantitate de monetta que tu va accumular in le proxime annos. Tu debe anque decidir le quantitate de risco financiari que tu vole acceptar in tu investimentos.

In le mundo del investimentos, nos accepta que si tu vole vider crescer tu investimentos plus rapidamente tu debe acceptar plus risco. In general, investimentos plus secur clauda le porta a ganancias plus grande. Tu pote e debe seliger le quantitate de risco que tu pote tolerar. Pro fortuna, tu non debe seliger omne risco e nihil securitate o securitate complete con quasi nihil ganancias. Tu pote seliger optioner intermedie e cambiar tu selectiones con le annos si tu trova que tu tolerantia pro le risco cambia. In general investitores sin experientia vole minus risco (Illes es "conservative"). E investitores con plus experientia accepta plus risco (Illes deveni "aggressive").

In general, nos considera le actiones plus agressive. Illes ha plus risco. Illes non promitte nihil. In general, quando tu compra un action de un compania, le compania non promitte nihil. Tu deveni proprietario de un parve parte del compania. Si le compania ha successo, si ille vende multo productos pro multo minus que le costo de facer iste productos, tu recipera parte de iste ganancias. Nos parlara in plus detalio del actiones in altere articulos, ma le compania pote decidir donar te dividendos (monetta) in proportion al numero de actiones que tu possede o tu pote vender tu actiones a altere investitores, probablemente, con un precio plus elevate que tu ha pagate. Si le compania non ha successo, tu pote perder omne tu investimento!

In general, nos considera le obligaciones plus conservative. Illes ha minus risco. In general, quando tu compra obligaciones de un compania (o governo), le compania (o governo) promitte parve pagamentos de monetta (interesse) periodicamente (per exemplo cata sex menses) e illes promitte donnar te un altere vice tu monetta initial secundo le terminos de tu accordo initial (per exemplo al

fin de un anno, dece, o trenta annos). Il es possible que tu pote perder tu investimento in un obligation, ma le risco es minus grandee que con un action. Con un obligation, le compania es obligate pagar te si le compania continua exister. Con un action, le compania non debe donnar te nihil. Le obligationes ha minus risco, ma le ganantia que tu recipera es limitate. Con un obligation, si omne vade ben, tu recipera tu interesse, ma non plus. Con un action, si omne vade ben, tu pote haber multo grande ganancias. Historicamente, le ganantias es plus grande si tu compra actiones como si tu compra obligaciones. Como es obvie, alcun actiones ha esste multo bon investimentos e alcun actiones ha esste multo mal investimentos. Non multe obligationes ha esste multo bon investimentos, mais multissime obligationes ha pagate interesse secundo lor accordos.

In iste articulo, io vole solamente donar un introduction general. In altere articulos, nos parlara re multe plus detalles del actiones e obligationes, lor typos, e manieras differente pro construir un portafolio. aqui io donnara solamente alcun information general. Per exemplo, multe typos de actiones existe. Tu pote comprar actiones appellate "crescimento" de companias con vendidas que cresce rapidamente e que alcun investitores pensa in le proxime annos videra grande crecimiento anque in profitos e precio del action. Tu pote comprar actiones appellate "valor" de companias que cresce minus rapidamente maia que donna grande profitos e dividendos per dollar in le precio del action. Tu pote comprar actiones individual directamente (per un agente de bursa) o tu pote utilizar un compania (fundo mutual) que comprara grupos de actiones pro te. Nos parlara re le vantagens e disadvantages de cata maniera de investir in altere articulos. Multe typos de fundo mutual anque existe. Alcun fundos specialisa in actiones crecimiento, altere in actiones valor, altere abandona iste decisiones e cerca haber grupos de actiones similar al mercado bursatil medie. Tu pote anque comprar fundos specialisate in industrias (como le industria medical), nationes (como Japon), o regiones (como America Latina). Con omne iste optiones, tu pote construir portafolios plus o minus riscose, e preparar tu portafolios pro le cambios que tu pensa arivarara in le mundo. Per exemplo, tu potera donnar plus monetta a un industria o nation que tu pensa ha un futuro profitabile.

Multe typos de obligaciones anque existe. Tu pote comprar obligationes del governo federal american. Iste obligationes es sovente considerate le investimento minus riscose proque le governo federal american sempre ha pagate le quantitate indicate in su debitos. Tu pote comprar obligationes pro tempore curte (per exemplo tres menses) o pro tempore longe (per exemplo dece annos). Le typos de interesse, risco, e possibilitates de ganantia es diferente pro obligationes a tempore minus o plus longe. Tu pote comprar obligationes nominal (con risco de inflation) o protegie del inflation (secundo un formula). Tu pote anque comprar obligationes de companias american, de governos statal o local in America, e de companias o governos foras de America. Tu pote mesmo comparar obligationes que utilisara tu monetta pro donnar a bancos pro financiar le comprar de casas per tu vicinos (o mesmo tu proprie casa sin tu saper lo). Altere que le obligaciones del governo federal american, alcun obligationes ha

plus o minus risco e paga plus o minus interesse. Dunque tu pote comprar obligationes (o fundos mutual specialisate) con le quantitate de risco (e ganancias potential e perditas possible) que tu prefere o pote tolerar.

Consequentemente tu ha multe optiones. Tu pote construir un portafolio con iste optiones. In altere articulos, nos revidera le optiones e como seliger los in plus detallo. In general, le majoritate de investitores selige un pauc plus risco (illes es plus aggressive) quando illes es plus juvene (quando illes ha plus annos pro corrigir lor errores e pro accumular le effectos positive del risco) e selige minus risco (illes deveni plus conservative) quando illes es plus vicin al retiro. In altere articulos, nos videra alcun exemplos e formulas general pro adaptar un portafolio quando nos deveni plus vetule. Si tote isto sembla troppo pro te, tu pote anque seliger fundos mutual que face quasi tote pro te. Tu dice le annos quando tu vole esser in retiro (per exemplo le anno 2030) e le administratores selige e cambia le investimentos pro te! Como tu pote imaginar, isto es minus labor pro te, mais tu abandona quasi tote controlo re tu portafolio e tu pagara alcun monetta pro le labor de tu administratores!

In altere articulos, nos parlara anque re le dimension adequate de un portafolio pro cata etate. Le idea general es tolevia simple. Clarmente quando tu vita laboral commencia tu ha quasi nihil in tu portafolio, e probabilemente tu ha debitos. Quando tu arriva al retiro, tu vole haber sufficiente possessiones pro poter viver confortabilemente sin laborar plus. Inter le due datas, il ha solmente un option. Tu debe expender minus monetta que tu gania. Le plus que tu spartia e accumula possessiones, le plus que tu habera pro expender in tu retiro. In altere articulos, io donara exemplos del per cento de tu salario que tu debe spartiar pro haber retiros plus o minus comfortable. In iste exemplos, illo essera clar que nos besoniara facer multe suppositiones re le futuro, mais isto essera inevitabile.

***

Le Carmen Saeculare de Quinto Horatio Flacco **Traducite per Bruno Zani del latino.**

Hodie es le duomille-septecento-sexantesime anniversario del citate de Roma. Pro lo celebrar, io vos offere mi traduction del "Carmen Saeculare", de Quinto Horatio Flacco. Illo esseva scripte in occasion del festa natal del citate de Roma del anno 17 A.C., ordinate del imperator Augusto. Un platta de marmore mentionante le evento e le participation de Horatio al lectura del canto existe ancora in un museo de Roma. Le canto e le jocos secular debeva esser celebrate cata cento-dece annos (un seculo roman), de que veni le nomine.

O Phoebus e Diana, regina del silvas,
lucide decor del celo, o vos qui debe esser honorate
semper e con reverentia, da lo pro le qual nos preca
in le tempore sacre,

durante le qual le versos Sibylline admoneva
virgines pur e garsones caste

pro le deos, al quales placeva le septe colles,
de scander un canto.

Fertile Sol, qui in un brillante carro, le die
disvela e conceal, e qui move e mesme
nasce, que tu pote nihil que le citate de Roma
major vider!

Secundo le rito, de aperir le partos mature
dulce, o Ilythia, protege le matres,
esque tu te gaude de esser appellate Lucina
o Genitale:

o Dea, produce le prole e face del patres
prosperar le decretos super le uniones
con feminas, e fructuose de nove progenie
los sur le lege marital

a fin que cata dece vices undecce annos le prefixate
circulo porta novemente cantos e jocos
per tres clar dies e assi tante placente
noctes con grande affluentia.

E vos, o Parcas, qui veridicamente cantava
de lo que es statute (e que le firmemente fixe
fin de toto lo pote sic tener), nunc al cosas facile
adde bon fortuna.

Que le Terra, fertile de fructos e de greges,
pote donar a Cerere coronas de frumento
e que pote le recolta esser nutrita de aquas salubre
e de brisas de Jupiter.

Dulce e pacific, ponente tu lancea a tu latere
presta attention al pueros supplicante, o Apollo;
e tu, cornute regina del astros, presta attention,
O Luna, al pueras.

Si Roma es vostre labor e si le troian
gente va a tener le liore etrusc,
le portion ordinate a mover su Lares e su citate
in lor passage al securitate,

per le qual, sin danno per Troia ardente,
pur Aeneas, supervivente su patria,
securava un libere cammino destinate de dar
plus que lo que esseva abandonate:

o Deos! probe costumes al manerose juvenes,
o Deos! quiete al placide senectute,
Al populo de Romulo da abundantia e prole
e tote gloria,

e qualcunque cosa, que vos supplica con tauros blanc
le clar sanguine de Anchises e de Venere,
prime intra guerrerros, mais al prostrate
inimico appaciante.

Jam super terra e mar su potente amneas
e su alban hachas le Medes time,
jam le Seythes pete su commandos, bonque superbe
usque recentemente, e anque le Indios.

Jam Loyaliare e Pace e Honor e Pudor
e neglecte Virtute de retornar
osa e beate appate con su plen
como Abundantia.

Augure e adornate de su arco scintillante
Phoebo, le amate del nove Musas,
qui con su arte salubre revive
le fatigate membros del corpore,

si ille judica benigne le altares del Palatino,
le richessa roman e le Latio felice
de un altere seculo in un melior
etate prolonga.

e Illa qui protege le Aventino e le Alguido,
Diana, Illa qui le preces del Quindece Homines
exaudi e al votos del pueros amic
aures presta:

que isto Jove e tote altere deos sentira,
sperantia bon e certe al domo io porto,
habente docte al choro de Phoebo e Diana
de dicer le laudes.

Un historio etymologic per Bruno Zani

Il ha multe multe annos, in un galaxia multo multo distante, viveva un
bellissime juvene femina de nome *spei-. Illa parlave indo-europeo e viveva al

apice de un montania. Il ha parve spatio al apice de un montania e su casetta(!)
esseva anque parve, ben que il haveva piscinas, piscettos e flores de iliac.

Un die un homine scalava le montania e... Perque? tu me demanda? Bon,
simplicemente proque illo esseva la. Non me interrompe, o io perdera le filo del
discorso. Ubi esseva io? He, super le apice del montania con mi skis...

Comocunque, revolvente al nostre arietes, *spei- e le visitator gaudeva le vista
alpestre, le bon aere, le flores e gustava le tructas frite e natava in le piscina e...
Bon tu sape que occorre in iste situationes!

Le facto es que post novem menses, *(s)pecc-, *(s)pett- e *(s)pit- nasceva.
Illes sempre expectava que lor patre un die retornava, ma in van. Quando illes
esseva crescite, illes decideva de vader cercar lor patre. Illes discendeva del
montania e vadeva in differente direciones. Totevia illes reteneva contactos con
pipiones viagiante e sapeva que occorreva.

Uno vadeva al sud e incontrava un gente que parlava un lingua italic e
narrava su historia e illo de sue matre e le italicos decideva de adoptar le. Un die
ille se maritava e in tempore nasceva Apex, que significa apice, e Petilus, que
significa parve. Dum Apex esseva solide e plen de responsabilitate, Petilus
esseva un persona con un temperamento artistic e finiva in un satira de Plauto.
ben que isto esseva le fin de su carriera theatral, ille non esseva oblidate
totalmente de su *aficionados.

Un altere del triplettos vadeva nord e incontrava populationes que parlava
linguas germanic. Anque ille esseva ben recepte e lassava Spitze in Germania e
Peak in Anglaterra, significante ambe 'apice' o cima del montania, como un
memoria de su passage. Spitze eventualmente sposava un femina thaeto-romanic
e le lor filio essev Piz, que anque significa 'apice'. Como on pote vider, le parte
montaniose del familie esseva consistente e serie, ma occasionalmente illes
poteva anque devenir cruel e punctute, como le anglese Spit e le german Speiß...

Le tertie fratre vadeva al west e ille trovava populationes de lingua celtic,
Ille esseva extroverse, como tote le celtas; e ille imbraciava lor moras e deveniva
un celta, un celta multo popular con le feminas... In Irlanda nasceva Peos, que
significa 'parve', in Galles nasceva le jeminos Peth e Pitu, que significa 'parve', e
Pid que significa 'apice', in le peninsula de Britannia, nasceva Pez, que significa
'parve', in Vallonia nasceva Pitic, que significa 'hanò' e Piton, que es le 'aculeo
del ape'. Si, como in le altere duo frates, il haveva un 'parte obscur' anque in le
tertie filio de *spei-. In Espania nasceva Espeto e in Italia nasceva Spiedo, ambe
significante 'bastonetto punctute pro rostir', justo como le cosinos anglo-
german.

Sin trovar lor patre, un die illes decideva de incontrar se e vadeva a
Pictaviun, un citate francese sur le apice de un montania, que hodie es appellate
Poitiers. Le citate esseva cognoscite pro cunear 'parve monetas', normalmente
usate como almosnas, que le franceses appellava 'pite', e le italianos 'pito' e con
le qual in Portugal e in Italia on poteva comprar un 'parve' racion al taverna.
Alicun dice que iste 'parve moneta/racion' eventualmente viaggiava multo e de illo
veniva 'pittance' in Anglaterra, 'pitance' in Francia e 'pitanza' in Italia e Espania
(ben que a dicer le ver, il ha rumores que *pitate pote esser involvite in iste
parte del historia).

Esente in Poitiers, illes descobriva que ille haveva ni pites ni moneta e que

illes debeva pagar pro le supporto de multe filios e filias e del lore multe matres. Illes decideva que il esseva un bon occasion de finir le vagar, ganar labor e viver como le alteres parolas... Illes decideva de reunir lor ressources e lor talentos. Doloresamente illes descobriva que illes habeva solmente un pitancia e multe bastonets puncture. Mais illes rememorava que Petilus, disillusionate de su carriera (il non habeva ancora Hollywood) habeva comenciata un carriera in paleontologia, ubi on debe anque viagiar multo e illes poteva trovar multe tracias de Petilus. Illes habeva colligite tote iste fossiles e ora vacuava lor tasas.

Del Anglaterra illes habeva con se alque petty (que esseva nascite como petiti), del Francia solmente alque petiti restava, del Italia remaneva un vetule petitto e un moderne piccolo e del Iberia, ah le Iberia: illes poteva trovar solmente un pequeño/pequeno in le fundo del lore tasas...

Mais *(s)pitt- se rememorava que illo esseva multo ric proque il habeva terras, montaniose mais de bon valor proque illos non essera submergite del aquas del effecto conservatorio.

Ergo le tres fratres tornava al apice del lore montania, ubi le matre esseva felice de vider les post un longe tempore, e rostiva sur le "spsio" alcun "petite" tructas e illes gaudeva pro le opportunitate de pensionar 'parve' e reimplaciar le. Uno del tres anque cresceva un Pizzo, que in italiano es le barba puncture que coperi solmente le mento.

Un die, probabilmente *(s)pecc-, *(s)pert- e *(s)pitt- vagara ancora le mundo, mais hodie illes gaude un bon labor in le IED, bon nutrimento, aere salubre, touristas con skis...

Qui mentiona skis novemente? E proque? Adjuta me! Stoppa le ariete!
Esque tu non me crede? Si tu va in Germania demanda le direction pro vader al 'apice del juvene femina', totos te indicara le Jungfrauspitze, sin hesitation. ....io ha obtente le fundo (del valle) multo, multo velocemente...

1) it/esp/port. = casa, fran. = case, protoypo proto-romantic = *casa.

- <http://etimo.it/?term=piccolo>
- <http://etimo.it/?term=petitto>
- <http://books.google.com/books?id=RHwCAAAAQAAJ&pg=PT411&lpg=PT411&dq=Petilus+etymology&source=web&ots=XPfh7qqls&sig=r8lOaLbjsRkF647dXBmSmjngs2M>
- <http://www.yourdictionary.com/ahd/p/p0227800.html>
- <http://www.yourdictionary.com/ahd/p/p0221400.html>
- <http://www.yourdictionary.com/ahd/s/s0650100.html>
- <http://www.etymonline.com/index.php?term=sptit>
- http://buscon.rae.es/draef/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=espeto
- http://buscon.rae.es/draef/SrvltConsulta?TIPO_BUS=3&LEMA=pequeno

***

Interlingua-coollist

per Stanley Mulaik

In 2000 planctos ha levate se al lista interhng dedicate al uso de interlingua in le discussion de temas general: le discussiones esseva troppo de topicos linguistic super interlingua. Isto a vices ha discoragiate novicios a interlingua. Stoppa le

discussiones linguistic! Ironicamente il esseva sovente le novicios qui ha initiate tai discussiones con lor questiones e dubitos super certe aspectos de interlingua. Proque il non ha un modo subjunctive in interlingua? Proque il non ha un demonstrativo intermediate como *issue*? Proque il non ha tempores progressive in interlingua? Que es le parola pro XXX que non es in le IED?

Jay Bowks ha providite le solution a iste demandas. Ille ha create in martio de 2000 un nove gruppo dedicate al discussion de temas linguistic pertinent a interlingua: interlingua-coollist@yahoo.com. Illo es ora in su anno septime. Le discussiones es vivente, a vices combattative, a vices erudite, semper stimulative e informative. In iste anno il ha plure nove participantes cuje linguas materne es romance. De plus illes es sovente informate del linguistica e como cercar pro prototypos. Isto ha levate le nivello del discussiones a un nove plano. Per iste discussiones un plus clar comprehension del metodologia de interlingua ha resultate. E isto ha adjutate participantes in aprender como determinar nove parolas in le maniera de IALA e Piet Cleij. Le metodo cerca le prototypos le plus proxime a tote le variantes con le mesme senso, assi le necessitate pro dictionarios con etymologias.

Le web provide multe fontes de informaciones utile in iste labores: dictionarios etymologic que quicunque pote consultar pro determinar le origines de parolas:

- Francese:
<http://atif.atif.fr/dendien/scripts/tlfv4/showps.exe?n=combi.htm;java=no;>
- Espaniol:
<http://www.rae.es/>
- Portugese:
<http://pribaam.pt/dpo/dlpo.aspx>
- Italiano:
<http://www.etimo.it/?pag=home>
- Catalano:
<http://www.grec.net/home/ce1/dicc.htm>
- Anglese?
<http://www.bartleby.com/61/roots/IE265.html>

Quicunque qui se interessa in le questiones linguistic va gaudiar de participar in iste gruppo.

***

Tai-chi, le systema plus complete per Selahatin Kayalar Ph.D. (de un articulo in <http://msn.latin>)

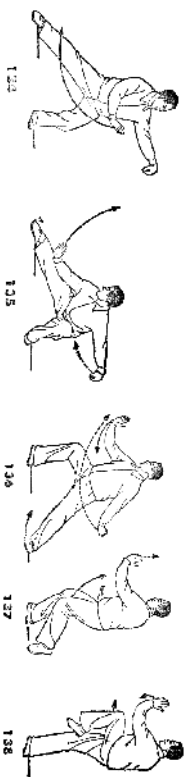
Le chinesses assecura que le inactivitate es le causa principal del infirmitates. Assi, desde le millemios, illes ha disveloppate numerose exercitios utile pro prevenir e curar diverse infirmitates. Inter le plure exercitios create, existe un principal: le tai-chi, considerate le melior disciplina pro evitar infirmitates.

Le vantagens del tai-chi

Le tai-chi possede multe vantagens super altere exercitios. Le defecto plus

grande del majoria del altere disciplinas que adjuta a melhorar e mantener le sanitate es que illos se occupa solmente del corpore e su partes: illos se concentra in certe musculos, mais negligé le alteres.

Le exercitios isothermic, per exemplo, traina alcun musculos e negligé le alteres. Dunque illos es exercitios unidimensional e lor avantages es minimal. Alteremente, in iste exercitios, il non ha alcun maniera de poter metir correctemente le quantitate de exercitio realisate. Si on augmenta simplemente le numero de repetitiones, ille non pote sperar resultatos melior. Le studios recente, de plus, demonstra que iste exercitios pote causar alcun lesiones muscular.

Le exercitios callisthenic produce un ample specter de movimientos e da al musculos plus energia que le exercitios isothermic. Infortunatemente, iste exercitios tamben se concentra solo in alcun musculos, e tene pauco ingerentia in le sanitate de tote le corpore. Pro su latere, le tai-chi pone in joco cata parte del corpore e realisa beneficios a totes, non solo al systema muscular.

Altere beneficios del tai-chi

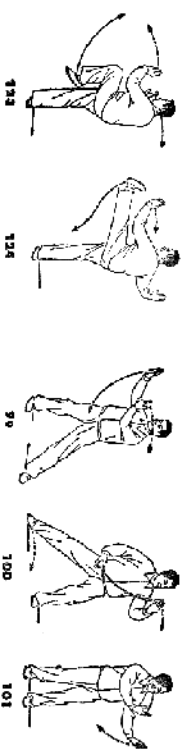
Le investigaciones scientific ha demonstrate que le tai-chi stimula le systema nervose central, abassa le pression arterial, allevia le tensiones del musculos e evita le stress. Tamben illo augmenta le eliminacion de toxinas del corpore, e meliora le digestion e le circulacion del sanguine. In plus, le movimientos rhythmic del tai-chi massa le organos interne e meliora su functionalitates. Forsan, le qualitate multo grande del tai-chi sia le effecto que canalisa le fluxo del 'chi' (energia intrinsic) per le meridianos del corpore. Secundo le medicina chinese traditional, le persona continue esser san in tanto que iste fluxo occurre. Si le fluxo del 'chi' se obstrue o dissequilibra, appareta le infirmitate. Le practica correcte del tai-chi guida le 'chi' del individuo trans le meridianos e restaura su equilibrio trans le corpore integre. Nulle altere exercitio mentionate supra offere iste possibilitate.

Tai-chi vs. exercitio aerobic

Multe gente pensa que le tai-chi non disveloppa le mesme grado de aptitude cardiovascular que le exercitios de alte impacto, como saltar cordas, curren, bicyclar, o facer gymnastica aerobic. Iste, totevia, non es ver.

In 1978 se realisava un studio pro determinar si le tai-chi es effective pro stimular le disveloppamento cardiovascular. Iste studio utilisava 25 studentes de tai-chi qui habeva etates multo diverse, de 20 a 60 annos. Le studentes veniva appendente le stilo Yang del tai-chi pro un periodo de un a septe annos. Le autores del studio controlava le pulso, le pression arterial, e le rhythmo cardiac del studentes ante e post del practicas. In tote le casos, le investigadores

incontrava que si illes esseva practicate al tempo basse, le stimulo cardiovascular attingeva intra le 60 e le 80 per cento del maxime rhythmo cardiac establite per le Association American del Corde (AHA). De altere parte, si le movimientos del tai-chi esseva practicate al tempo alte, il habeva un stimula minime del corde (minus del 60% del rhythmo cardiac maxime). Pro isto, pro le gente que suffre del pression arterial alte, o illes que se recupera de un attacca cardiac o chirurgia del corde, le tempo alte es un option melior. Secundo le specialistas, un persona pote attinger le standards establite per le AHA practicante tai-chi tres vices al die. Quando le movimientos del tai-chi es exequite rapidemente, illos ha le mesme effecto beneficial in le systema cardiovascular que le exercitios aerobic o que salir a curren, mais sin causar tensiones ni stress. Le major stimulo physic pote esser attingite realisante movimientos lentamente durante que on applica alcun forta in le cavilias, bracios, o in le corpore. Le tai-chi es un forma multe secur de facer exercitios e offere le mesme beneficios que le exercitios aerobic, sin consequentias. Le tai-chi es un exercitio incomparable proque illo nunquam accelera le rhythmo cardiac.

Secundo multe expertos, pro un programma de exercitio sia conducente a elongar le vita e esser plus san, illo debe proporcionar certe forma de movimento constante, progressive, que se sustene in le gambas, torso e bracios pro beneficiar le flexibilitate, le forte, le energia, e le potential aerobic de tote le corpore. A mesme tempore, le exercitio debe adjutar a combatter le obesitate sin exceder le capacitate del recuperation. Le tai-chi resolve plus que adequatemente iste requirimentos.

Un altere problema con le exercitios de alte impacto es que illos es activitates physic incomplete. A parte de su effectos cardiovascular e muscular, nulle altere parte del corpore beneficia de illos. Le tai-chi, nonobstante, ha un effecto san in tote le partes del corpore. De plus, le exercitios aerobic non ha le beneficios pro curar infirmitates como tai-chi.

Ultimamente, le tai-chi pote esser practicate per omnes, sin importa le etate. Iste non es le caso con le exercitios aerobic. In facto, le specialistas recommenda que le personas senior non exeque exercitios aerobic sin antea submitter se a un examine physic complete.

Tai-chi vs yoga

Le posturas del yoga provide multe del beneficios del tai-chi. Mais le practica del tai-chi non require nulle periodo de reposo, proque le posturas cambia bastante rapide e non fatiga le corpore.

Le posturas inverite del yoga offere duo avantages que non es incontrate in le tai-chi. Primo, illo releva le pression gravitacional in le organos e in le glandulas interne. Secundo, illo facilita le travallo de corde que debe pumpar sanguine contra le forta de gravitate. Le exercitios del yoga, in ipse, face pauco

pro promover le resistentia cardiovascular.

Pro alere parte, multe gente non pote realizar exercitios de yoga a causa del problemas de sanitare. In contrasto, on pote practicar tai-chi in despecto de su stato de sanitare.

Le technicas de respiration del yoga, cognoscite como 'pranayama', ha multe beneficios super le infirmitates. Iste augmenta le nivellos de energia intra le corpore, consolida le systema immune assi como le organos e las glandulas interne, reduce le tension, purifica le corpore e melhora le memoria. Tamben ille melhora le expulsion cellular del dioxide de carbon e le circulation arterial del cerebro, reduce le nivellos de acido lactic in le musculos e stimula le movimientos intestinal. Mais infortunatemente, si on practica iste exercitios incorrectemente, illes pote causar problemas seriose. Le tai-chi non presenta iste problemas. In le tai-chi on non jammais impone le studente a realizar le respiration profunda; isto disveloppa gradualmente. Le studente apprende a coordinar gradualmente su respiration con le movimientos. Forsan isto es le grande differentia inter yoga e tai-chi.

Un ultime avantage del tai-chi es que illo tamben pote esser utilisate como arma para defensa personal.

***

Comprension del perspectivio de un altere

Problemas que appare extrememente difficile solver a prime regardo pote semblar multo simple secundo le perspectivio de un altere. Benque le capacitate a inferer le statos mental de alteres--per posseder un theoria de mente--disveloppa a approximatemente le mesme etate in infantes de diferente culturas, le facilitate con que adultos pote usar iste capacitates de inferer le mentes de alteres ha esse suggerite variar de cultura a cultura, a partir del collectivismo de Asia Oriental al individualismo del Statos Unite.

Duo psychologos, Wu e Keysar, ha usate un joco pro duo jocatores basate super un arrangiamento de aveolos de bureau que contineva objectos ordinari, alcunes de que esseva visibile a ambe jocatores e alcunes solmente al secunde. Direcciones de un jocator al altere pro mover un objecto que es inambiguo del puncto de vista del prime jocator, pote in effecto, causar le secunde jocator hesitar in selectionar inter duo objectos identic (solmente un de que es visibile al prime jocator). Le psychologos ha trovate que per sequer le regardo visual e le movimientos de extender le bracios, chinezes ha reagite plus rapidemente que americanos (non-orientales) e esseva quasi non jammais distraite per le secunde objecto que illes poteva vider mais que lor partener jocator non poteva vider. Iste resultados appoia le proposition que culturas in que il ha un plus grande emphase

super interdependentia e cooperition induce un plus forte inclination adoptar o accognoscer le perspectivio del altere. - *Science*, le 14 de junio 2007

***

Tsunamis sequite per volcanos?

Alcun geologos qui ha studiate le sequentia de major tremores de terra e volcanoes, suggere que iste tremores de terra, como le un in Indonesia que ha causate le tsunami de 2004, preveni un altere periculo. Tal grande tremores de terra al zonas de subduction ha esse sequite post alcun poc annos per erupciones in le vicin arco volcanic, in alcun casos de dormiente or raramente erumpente volcanos. Exemplos include le erupciones post le major (magnitudine 9.0 o plus grande) tremores de terra de Kamchatka in 1952, Chili in 1960, e Alaska, 1964. Duo volcanos ha erumpite a Talang e le Insula Barren in Indonesia tosto post le vicin tremor de terra de 2005. Illes suggere que tal grande tremores de terra in zonas de subduction, que es producte per un grande glissada in le direction del mar del platta superjacent, induce un extension del arco volcanic verso le terra. Tal extension pote diminuir le pression super magma confinade, inducente o hastante erupciones o acrescite fusion de rocca.

***

Fermeros e residentes de Groenlandia favora le calorization global.

Le *Times* de Seartle reporta que le residentes de Groenlandia es totalmente in favor del calorization global. Ora le fermeros de oves dice que illes ora pote pasturar lor greges plus tarde in le autumno. E alcun fluvios navigabile es libere de glacie plus longo. Alcun piscatores crede que le gados va retornar.

***

Le sentimientos de caritate e taxation

In le Statos Unite le taxas es basse e donationes philanthropic es alte, durante que in Europa le ratas de taxas es alte e servicios es fundate per le expedituras governamental. Alcun psychologos ha conducte un studio neuroeconomic pro evaluar le grado de recompensa personal (como indicate per le activation neural de centros del cerebro pertinente al experientia de recompensation in responsa a mandatori (via le taxation) e voluntari contribuciones al caritate. Subjects in le experimento ha experientiate un reaction hedonic quando recepros de taxation esseva transferite al caritate, e subjects qui ha monstrate un plus grande activation neural in iste condition esseva plus generose quando contribuciones caritable esseva facite voluntari. Le senso de ben esser in le condition de donationes voluntari ha surpassate lo que le subjects taxate ha monstrate.

***

Le corde al centro del terra non es completamente rigide

Le central corde interne del terra non es tanto rigide como on expectarea de un alligato del ferro solide.. Un explication del deviation es que le corde interne es in parte fundite e liquide. Un geophysico ha facite simulationes del dinamica molecular que monstra que le defectos cristaline poteva equalmente reducir le rigiditate del corde interne e decrescer le velocitate de su unda de tonder. Le resultados que es in plus proxime conformitate con observations seismic, suggere que le base rigiditate del corde interne del terra es le resultado de limitates

granular viscoso e alte diffusion dentro crystallos ferree a alte temperatura.

***

Le somno augmenta le poteres de association

Recercatores al Schola de Medicina a Harvard Universitate in Boston ha monstrate que le memoria relational, que es un clave al decision, se meliora con le passage de tempore post un individuo es presentate con nove informaciones. De plus illo se augmenta con le somno.

Voluntarios ha apprendite selectionar certe cosas de cata un de cinque pares de designos abstracte monstrate super un schermo de computador. Aquelle participantes in le experimento qui ha attendite 12 horas--mais non alteres que ha attendite solamente 20 minutas--poteva identificar le relationes basic inter le designos, sin reguardo si illes habeva dormite durante le interim. Totevia solamente le participantes qui ha attendite 12 o 24 horas e ha dormite durante aquelle tempore ha monstrate perspicacia concernente le complexe relationes inter le pares de designos.

Le recercatores ha decite que "le cerebro dormiente cerca pro relationes distante in informacion rememorata como un maniera de tractar de nove situaciones." De 27 participantes qui ha dormite in le interim, illes habeva un rata de successo de 93 per cento in identificar distante relationes, durante que illes qui habeva non dormite durante un interim de 12 horas, habeva un rata de detection de solamente 69 per cento.

***

Le mammasles mancante de Sud America

In 1988 paleontologos cercante pro le ossos de dinosauros in le montanias Andes de Chile ha discoperite le ossos de mammasles ora extincte in Sud America. Le ossos de iste mammasles esseva interrate in un inundation de fangose cineres que ha fluite a basso super le inclination precipitose del latere de un volcanico verso un valle ubi le mammasles habitava. Iste mammasles ha includite un rodente similar a un chinchilla, un primitive cavallo, duo species de notoungulatos (herbivores unguulate que ha devenite extincte durante le 20,000 annos passate), alcun archaechryacidos (notoungulatos), un forma de bradypod [sloth], e un parve marsupial similar a un musarana.

Initalmente on credeva que le roccas in que le ossos del mammasles esseva trovate esseva formate durante le dinosauros plus que 65 million annos de retro. Mais nove studios de lor etates indica que le ossos esseva interrate in le medie del Era Cenozoic multe millones de annos post le extinction del dinosauros.

Post allora le recercatores ha retornate multe vices desde le initial discoperita e ha discoperite multe altere species de mammasles.

Usante un exacte methodo de datar le roccas que analisa le amontas del gas de argon includite in le crystallos del roccas portante le ossos del mammasles, illes ha determinate que illos esseva formate inter 33 e 31.5 millones de annos de retro. Plure indicaciones esseva que le animales ha habitate campos sic de herbas. Isto esseva remarcabile proque in le altere continentes del mundo aperite campos de herbas non ha apparite fin a 18 millones de annos de retro.

Un trovata importante esseva le discoperita del cranio de un primitive simia del Nove Mundo que monstra characteristics similar al simias de Africa. In alcun maniera le ancestres del simias del Nove Mundo ha viagiate a Sud

America a partir de Africa.

Sovente le volcanos non es bon pro le preservation de fossiles, mais in iste caso lor fangose cineres ha devenite un eccellente medio pro lor preservation.

***

Appello pro articulos in *Confluents*.

Confluents es dedicate non solamente a dar te informaciones super interlingua, su grammatica, e articulos de interesse general mais un opportunitate pro practicar tu interlingua per scriber articulos tanto ben. Assi como le redactor io te invita a inviar a me articulos, essays, contos, expressions de opinion, traducciones novas, que io va includer in ediciones futur de *Confluents*.

Inviar los a stanmulaik@mindspring.com o per posta a
Dr. Stanley Mulaik, Redactor
Confluents

191 Vistawood Lane
Marietta, GA 30066.

Le Societate American pro Interlingua es organizate pro avantiar le studio, uso, e beneficios de saper e usar interlingua in Nord America. Membros habita le Statos Unite, Canada e Mexico.

Le Societate American pro Interlingua es informalmente affiliate con le Union Mundial pro Interlingua.

Officieras:

Presidente: **Dr. Stanley Mulaik**, 191 Vistawood Lane, Marietta, GA 30066
pscscsm@prism.gatech.edu, stanmulaik@mindspring.com

Secretario e Tesorero: **Sr. Paul May**, 305 Podge Ct. #2, Lexington, KY 40515
paullecorde@hotmail.com

Consilio de Gerentes:

Sr. Chris Burd, 1166 Richardson Street, Victoria BC V8V 3C8
CANADA: cburd@ISLANDNET.COM

Sr. Jay Bowks, Sr. Jay Bowks 105 South Lincoln St. Keene NH 03431-3830
USA : jibowks@cheshire.net

Le pagina de UMI in le web: <http://www.interlingua.com>

Practica interlingua al listserv INTERLING@LISTSERV.ICORS.ORG

Discute questiones linguistic super interlingua a
interlingua-coolist@yahoogroups.com

Pagina web del SAI: <http://www.interlingua.us>